

Gausdals Tidende

37. årgang

Gausdal Historielag

nr. 1 - 2024

Aktivitet i GAUSDAL HISTORIELAG 2023:

Medlemstall pr. 31. desember er 325, herav 5 æresmedlemmer. Året 2023 har vært et meget aktivt år for Gausdal Historielag. Det er utgitt to nye bøker, «Slekter, gardar og boplasser» del 1 og «Gausdalsminner» nr. 20, samt småskriftet «Marta Galaasens memoarer», som vi lager selv. Bøkene våre selges fra vårt kontor i prestegarden, via nettbutikken på hjemmesiden og på butikker i bygda og i bokhandlene på Lillehammer. Historielaget deltar også på salgsmesser i bygda. Ivar Wold og Arne Halvorsen har ansvaret for å fylle opp bøker i butikkene.

Uværet i sommer gjorde stor skade på avlingsvegen i Ulsrud, og påførte historielaget en utgift på ca. kr. 230 000. Dette gir et underskudd for 2023. Det er søkt erstatning fra Naturskadefondet. Nytt datautstyr er anskaffet, og er under innkjøring. Vi fikk, etter søknad, støtte på kr. 30.000 av Kapesveen-fondet.

Markvandringen til Bauker ble vellykket. Den planlagte markvandringen i Espedalen måtte avlyses p.g.a. uværet Hans og stengte veier. Denne blir i stedet arrangert våren 2024. Det ble satt salgsrekord på Gausdalsdagen med boksalg for over 80.000. Sammen med Gausdal Husflidslag har vi hatt en vellykket Bunadskveld i Prestegarden med stort oppmøte. Brita Rusten Åmot orienterte.

Vi har hatt besøk av Valdres Slekthistorielag. Ivar og Arne viste rundt for å vise hvor valdrisene slo seg ned i bygda. Det har vært mange besøk fra Canada og USA. Ivar og

Brita Rusten Åmot i Gausdalsbunaden sin. Foto: MH

Arne tok seg av disse. Vi har blitt vennskapshistorielag med historielaget i Iola i Wisconsin. Hundrevis av gausdøler slo seg ned der. De første har allerede meldt sin ankomst til sommeren. Gausdal videregående skole har innledet et samarbeid med oss. 56 elever har vært på besøk. Grunnen er et prosjekt der elevene skal se nærmere på egen slekt. Jan Olav Skaug orienterte om bruken av Digitalarkivet. De fikk ellers orientering om husmannsvesenet og den store utvandringa til Canada og USA.

Ulsrud gardsmuseum har flere Ulsrud-søndager, og tar i mot grupper for omvisning. Ulsrudutvalget holder orden på hus og tun på gard og seter. Ole Voldbakken besørger alltid frisert tun. Fotogruppa tar vare på bygdas historie i bilder, og gjør en uvurderlig jobb med disse.

Medarbeiderne i begge bokgruppene legger ned mange timer for laget.

Boksalg via vår hjemmeside går veldig bra, og Ivar Wold sender stadig ut bøker i posten til mottakere fra både fjern og nær. Vi bruker hjemmesiden mer aktivt enn tidligere, bl.a. med opplysninger om arrangementer og lignende. Styret vil berømme alle som gjør en jobb for Gausdal Historielag!

FOTOGRUPPA:

Arbeidet har fortsatt som før med møter hver onsdag gjennom sesongen. Gaver og innlånte bilder skannes og arkiveres. 19 innlån/gaver er registrert.

Det er ikke i 2023 lagt inn bilder i Digitalmuseet, da dette er for tidkrevende. I samarbeid med datagruppa, skal vi finne et nytt system for lagring av bilder, som er mer brukervennlig ved registrering og gjenfinning. Det er ca. 25 000 bilder i arkivet, så det er viktig raskt å få en god løsning på plass.

Dere som har bilder som historielaget kan låne og kopiere, bes om å ta kontakt med Fotogruppa: Tor Korsvold, Åge Bakkestuen eller Lars Graedler. Har du interesse av å være med i Fotograppas arbeid, ta kontakt, se siste side.

SLEKTER OG GARDER:

Boka «Slekter, garder og boplasser» - del 1 ble lansert på Aulestad i juli med stort oppmøte og godt salg. Boka ble en salgssuksess. Bokserien vil bli på ca. 10 bind for å dekke alt fra Rusten i sør til Lie i nord. Del 2 ble påbegynt i august. Den tar for seg Toft, Heggen, Nordøygården, Langset, Manstad, Staum og Grimstad med underliggende plasser. Vi håper å kunne lansere denne på Gausdalsdagen 2025.

Grappa har møter hver mandag. I løpet av året har vi fått med to yngre i grappa, Siv Anett Jakobsen og Bjørn Bergum Skog.

Vår medhjelper i Canada, som sporet opp utvandrere for oss, måtte gi seg p.g.a. sykdom, så vi gjør nå dette selv.

Har du informasjon om slekt/gamle plasser/foto eller andre ting, så er grappa og historielaget interessert i å få kopiere/scanne dette. Ta kontakt med grappas leder, Ivar Lauritsen, se siste side.

BOKNEMNDA FOR GAUSDALSMINNER:

«Gausdalsminner» nr 20 ble jubileumbok. Det er 30 bidragsytere og Oddmund Mikkelsen er fast tegner. Boka er på 140 sider og inneholder eldre og nyere stoff fra ulike deler av bygda.

Boka har solgt godt, mest under lanseringen på Gausdalsdagen med 215 eks. Ved utgangen av året var det solgt 632 eks. Opplaget er på 900. På kalenderen som IGT gir ut, står det små utdrag fra boka.

Bokutvalget består av Guro J. Steine, Grete Bergum Storsveen, Arne Storsveen, Per Audun Øvstehage, Bjørn Lillevolden og Marit Hjelmstad. Vi møtes ca. en gang i måneden. Ta gjerne kontakt med en av oss med nye ideer. IGT står for lay-out av boka.

UTVANDRERGRUPPA:

Arbeidet med utvandringshistorien for Gausdal går framover, men det er et stort arbeid. Det er til nå registrert mellom 6500 – 7000 gausdøler som utvandret. De første i 1839 og framover til nesten våre dager. Manuskriptet er nå på 745 sider. Vi har som mål å få ferdig første del til Gausdalsdagen i år. Den vil omfatte de første årene, antagelig fram til 1880.

ULSRUDUTVALGET:

Sesongen starta med rydding og grusing etter tømmerhogst, tun og hus klargjort med vanntilkobling, planting og vårvask, traktor på plass. Jevnlig grasklipp, tetta amfivegg med veggmoser. Bærebjelke under stabbursgang forsterka og takutstikk vedskjul reparert av Johan Haugen og Co. Brannsikring Ulsrud seter er utført i henhold til pålegg. På garden er låvetrappfot pressa på plass med graveskuffe v/Sønsthage

Tømmerhogst. Foto:khr

Forsterka bærebjelke under stabbursgang. Foto: khr

Maskin og dugnadshjelpere. Sønsthage Maskin sørget også for vedlikehold og reparasjon av flomskada avlingsveg. Det ble betydelig innsats av kommunen på kommunal Ulsrudveg.

Scenelys, arv etter Ottar Birting er montert. Tre personer er kursa i bruken ved Odd Arne Nustad. Rømningsskilt med nødlis er montert i amfi. Vedhogst/rydding er utført nord for fjøs og ved avlingsveg.

Brannsikring rundt røykrør på Ulsrudsetra. Foto:khr

Vedhogst nord for fjøs og langs avlingsveg. Foto:khr

På arrangementsiden ble det tre Ulsrud-søndager med fint vær og bra oppslutning: Omvisning, boksalg, salgsboder med oster og grønnsaker, husflidslagets forkleutstilling, Omar Solås`salgsutstilling av akvareller, konsert med Lødemel og Viks Erik Bye program, Jazzkonsert med Jo Kleiven, Johnny Libakken, Aksel Moen og Ruth Olina Lødemel og ikke minst salg av kjøkkengjengens populære vafler og kaffe.

ARKIV:

Arkivet har tatt i mot 34 aksesjoner.

KILDEREGISTRERING:

Denne gruppa har hatt mindre aktivitet enn vanlig, mye på grunn av sykdom og arbeid i andre grupper.

BIBLIOTEK:

Ivar B. Blekastad registrerer nye bøker til et etter hvert ganske omfattende bibliotek.

FRA ARKIVET:

I arkivet vårt har vi mye lokalhistorie, og Gausdals Tidende er en fin anledning til å dele noe av dette med medlemmene.

Ingeborg Øvstehage kom til verden i 1897, og satte i 1986 noen minner ned på papiret, delvis på rim:

MIN LIVSHISTORIE:

Eg kom til verden i nittisju, Paa Elhusstua aa hutte tu. I Svensrudlien kom eg til verden, den 12. november, surt og kalt og senere blev det nok ganske skralt. Her lignet det nok vist, først et fengsel, ett trangt og stuseli rom i toppen. Min far jik krum, fikk ei rette kroppen. En trapp til nedgang ut i det fri, det syntes vi var ei herlig tid.

3 år vi var paa den skumle plass, da fik far leiet en husmansplass, og Kolobakken var dette namnet, og glade var vi som der fik hamne. Der blev vi vistnok i fire aar, og strævsomt var det i småe kår.

I nittenhundre og fire, da skulle vi atter vort bosted sjifte. Da blev Sagbakken øvre vort siste hjem. Far var husmann på nedre Forseth i 45 år og etter, da blev min bror eier av heimen. Og de sorgløse

barndomens år forsvant fort, da eg var 9 år skulle eg til Søndre Kalstad som bånjente. Marte og Iver hadde fått Sven, han var 1 år gammel. Og gud vor en vantrives. Mor måtte komme og hente mei hjem. Neste år skulle eg prøve paa nytt, men da en kom til Nordre Kalstad fek pipa en anden låt, da ville eg inte hemat, saa eg vart der både sommer og vinter, jik der fra på skolen, og syntes alt var såre godt. Saa var eg hjemme og skulle konfirmeres i 1912. Vinteren 12-13 og 13-14 til over vaaren var eg i Svensrudlien, eg skulle arbeide for konfirmasjons kjole og kleder, 2 par sko og 10 kr. For et heilt år. Andre året fek eg kjole, sko og 20 kr, da hadde lønna steget volsomt. Men våren 1914 flyta eg frå dette snultersteille. Til Nerforset og var med Oline Goplin på Torkjernlia om sommeren. Og om høsten 1914 kom eg til Martin Kråbøl og var der i 4 år, og så var eg hos Ottar Solbjørg i 2 vintre og en sommer, det var i 1918 og 1919. Så kom eg atter til Kråbøl som budeie på Reinsåsen og budeie hjemme på Kråbøl.. Så var eg der atter i 3 år. Høsten 1922 flytet eg til Ole Stuberud som budeie, vinter og sommer på Synsgarssetra. Eg skulle tene mere tenkte eg. Eg fek da 1000 kr for 8 måneder. Saa kom eg atter til Kråbøl og var der til våren 1924. Da var eg budeie på Berge i Follebu på Liumseter, og så var det eventyret slutt. Den 12. november same år jik eg in i den hellige ektestann, og så var det bere klor og slit resten. Når eg sit her i dag 16. april 1986 ser eg attende. Tia går altfor fort, det hele er en drøm, nå har eg alt vunest og vorte 88 år. Dette er noget av det eg har gjort, men du store veunder eg har gjort mye rart i min tid.

I. Øvstehage

STERK KAFFE:

Ført i pennen av O. Kjernlie

Jeg kjenner ikke gamle Hans Løkken. Han levde i Espedalen før min tid, og av plassen hans der høyt oppe i bakken er der bare ruinene igjen. – En gild utsikt hadde han over fjell og vann, men langt var det til kremmeren nede i Svatsum, to mil, og dit måtte han av og til, for gamle Hans hadde også litt ekstra nytelse behov. Han var glad i tobakk og sterk kaffe.

En gang kom han hjem fra kremmeren med en kaffekjel over skulderen og en pose med kaffe. En kvartrull tobakk hadde fått plass i kjelen. Nå skulle en god kaffetår live bra opp etter den lange turen. Kjelen ble fylt med vann, og en avmålt slump med vel brente og omhyggelig knuste kaffebønner ble drysset på. Men tobakken var for øyeblikket glemt. Den gjorde også en uberegnet tjeneste som «tilsetning» denne gang. Forglemmelsen ble nok oppdaget ved første sup, men gamlingen drakk koppen ut. Han fortalte senere om dette til min hjemmelsmann og føyde til: «Den var nok sterk, men den gikk da ned».

Utvandrergruppa lurer på om det er noen som er interessert i et besøk til noen av «Gausdalsbygdene» i U.S.A. Hvis det er interesse for en slik tur, så blir den tidlig på høsten i år. Det blir da besøk i Coon Valley, Westby, Iola i Wisconsin og områdene rundt Madelia og Willmar i Minnesota. Pris er usikkert på nåværende tidspunkt. Det kommer bl.a. an på kronekurs og renter. Er du interessert, ta kontakt med Arne Halvorsen, se siste side.

Bli medlem i Gausdal Historielag!
Årskontingenten er kr. 200; - pr. person.

Gausdals Tidende nr. 1 går ut til alle husstander i bygda. Nr. 2, 3 og 4 sendes på e-post til medlemmer. Hvis du ikke har sendt oss din e-postadresse så send den til post@gausdalhistorielag.no

Gausdal Historielag retter en stor takk til alle som:

- støtter oss gjennom «Grasrotandelen»
- møter på våre arrangementer
- vil være del av medlemsmassen
- bidrar og viser interesse for vårt arbeid med å bevare bygdas historie

Styret

Arne Halvorsen - leder
post@gausdalhistorielag.no

Svein Fykse - nestleder
svfykse@online.no

Ivar Lauritsen - sekretær
iva-lau@online.no

Styremedlemmer:

Jørgen Moen

joergmoe@online.no

Gudbrand Myklebø
gudbrandm@gmail.com

Inga Johanne Pighaug
kpighaug@gmail.com

Ole Simen Finsveen
ole_simen@hotmail.com

Kasserer/Regnskap

Kjell Håkon Reistad

regnskap@gausdalhistorielag.no

Leder i bokutvalget (Gm)

Marit Hjeltnstad

marit-hjeltnstad@outlook.com

Salgsansvarlig

Ivar Wold

salg@gausdalhistorielag.no

Leder for fotoregistrering

Tor Korsvold

torkorsvold@gmail.com

Leder for slektsgransking

Gunnar Rundtom

gunnarrundtom123@outlook.com

Arkiv

Kjell Håkon Reistad

khr@gjefsen.no

Slekt og gardshistorie

Ivar Lauritsen

iva-lau@online.no

Ulsrud Gardsmuseum

Birgit Kraabøl

ulsrud@gausdalhistorielag.no

Skolemuseet

Torgun H. Maurset

torgmaur1@gmail.com

Utvandregruppe

Arne Halvorsen

arne.halvorsen123@gmail.com

Årsmøte

Gausdal Historielag avholder årsmøte i Ø.G. Prestegard søndag 17. mars kl. 19.00. Vanlige årsmøtesaker. Saker som ønskes behandlet på årsmøtet må være styret i hende senest 10. mars.

For nærmere info, besøk vår hjemmeside.

Velkommen!

Styret

Faste møter

Slekt- og fotomøter er i våre lokaler i Prestegarden kl. 19.00. Møtedagen er flyttet fra 1. mandag- til 1. onsdag i måneden. Avvik kan forekomme - følg oss på hjemmesiden og Facebook

6. mars - 3. april - 8. mai - 5. juni - Sommerferie

Kontoråpent

Vårt kontor i Ø.G. Prestegard er åpent hver onsdag fra kl. 16.00 til 18.00.

Velkommen innom for en prat, kjøp av bøker, søk i biblioteket eller andre forespørsler.

Vi har mange lokalhistoriske bøker til salgs i prestegarden, se nettbutikken på hjemmesiden.

Avlevering av materiale til historielagets arkiv.

For å sikre forskriftsmessig avlevering og registrering, møt opp på våre faste månedlige møter. Ta gjerne kontakt med arkivansvarlig på forhånd på tlf. 900 66 640.

Følg oss på:

www.gausdalhistorielag.no og Facebook

Vårt bankkontonummer er: 2003 20 08276

Adresse:

Gausdal Historielag
Voldsbruvegen 6 B
2651 Østre Gausdal